रामधुनी नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी नीति, २०७८

स्थानिय राजपत्र

खण्ड : ०१ संख्या : ०५ मिति : २०७८

भग : ०१

रामधुनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
झुम्का सुनसरी
प्रदेश नं. १,

बालबालिका सम्बन्धी नीति–२०७८

रामधुनी नगरपालिका,
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय,
झुम्का, सुनसरी

Sunsari District

Proposed Local Level Restructuring of Sunsari District

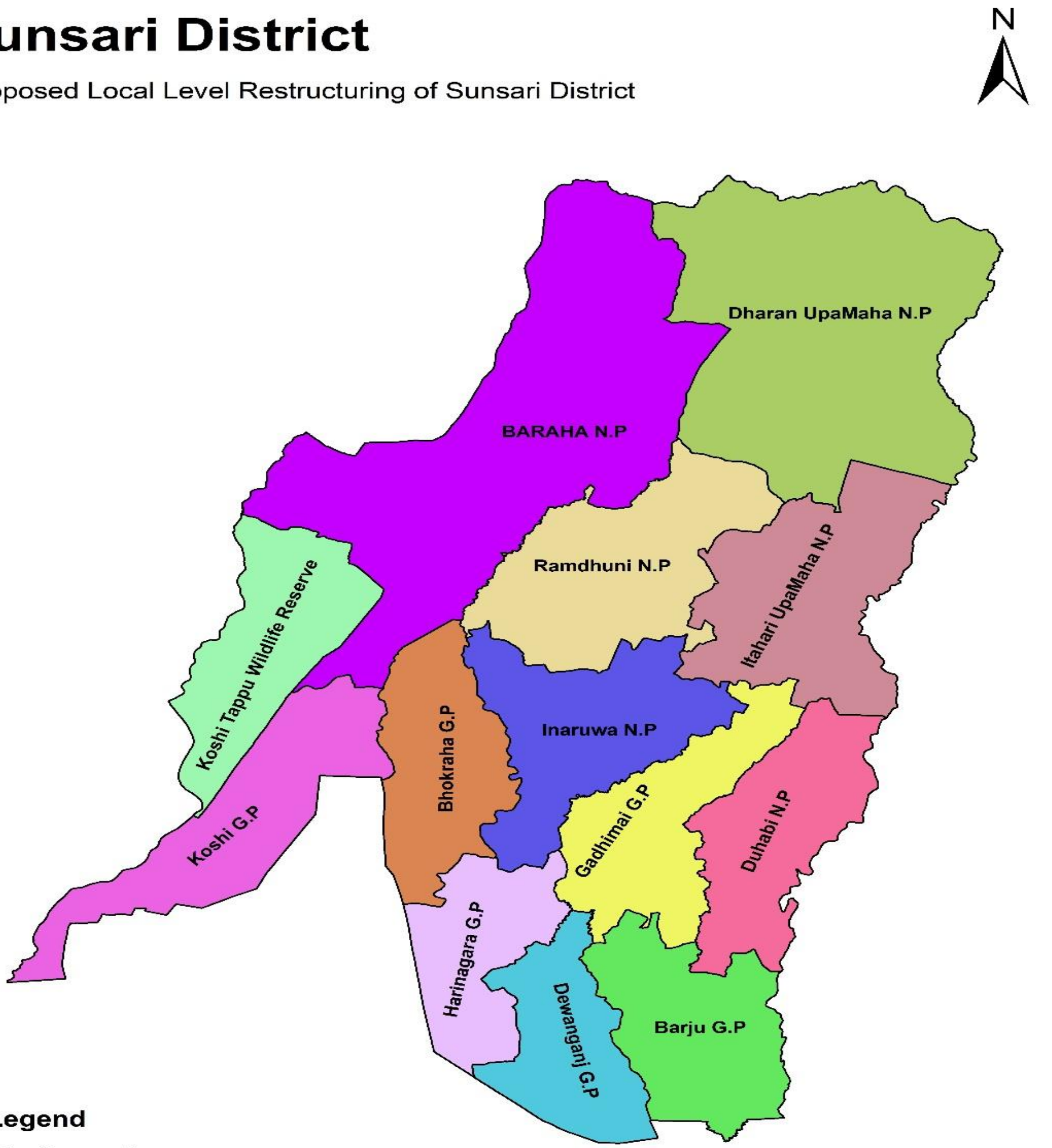

Legend

N.P = Nagarpalika

G.P = Gaupalika

Source: Department Of Survey, LLRC, MoFALD

Prepared by: DIDC/ DDC Sunsari

© DDC Sunsari

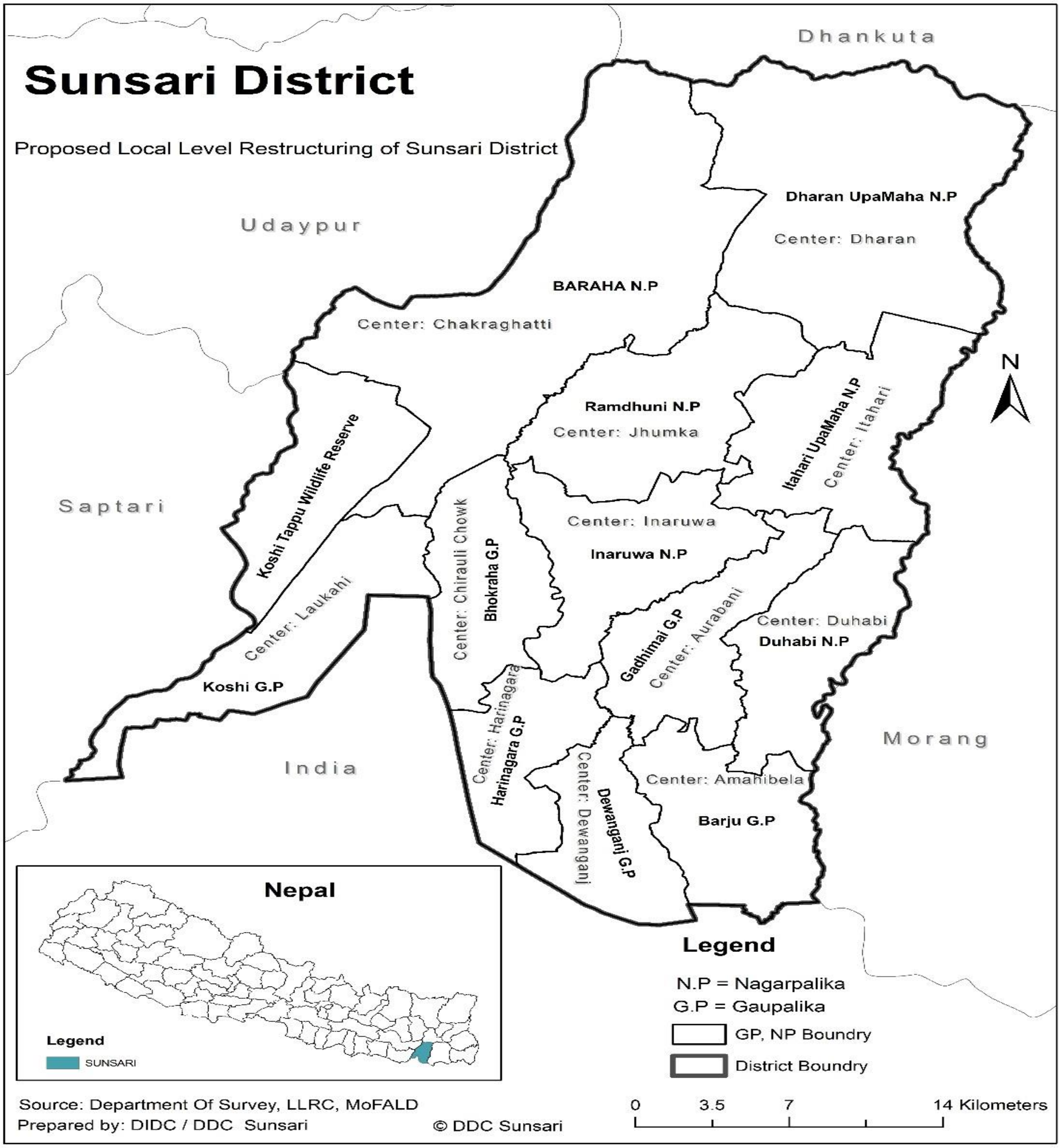
Sunsari District
Proposed Local Level Restructuring of Sunsari District
Dhankuta
Udaypur
Saptari
India
Morang
Dharan UpaMaha N.P
Center: Dharan
BARAHA N.P
Center: Chakraghatti
Ramdhuni N.P
Center: Jhumka
Itahari UpaMaha N.P
Center: Itahari
Koshi Tappu Wildlife Reserve
Center: Inaruwa
Inaruwa N.P
Center: Chirauli Chowk
Bhokraha G.P
Center: Laukahi
Koshi G.P
Gadhimai G.P
Center: Aurabani
Center: Duhabi
Duhabi N.P
Center: Harinagara
Harinagara G.P
Center: Dewanganj
Dewanganj G.P
Center: Amahibela
Barju G.P
N
Nepal
Legend
SUNSARI
Legend
N.P = Nagarpalika
G.P = Gaupalika
GP, NP Boundry
District Boundry
Source: Department Of Survey, LLRC, MoFALD
Prepared by: DIDC / DDC Sunsari
© DDC Sunsari
0
3.5
7
14 Kilometers

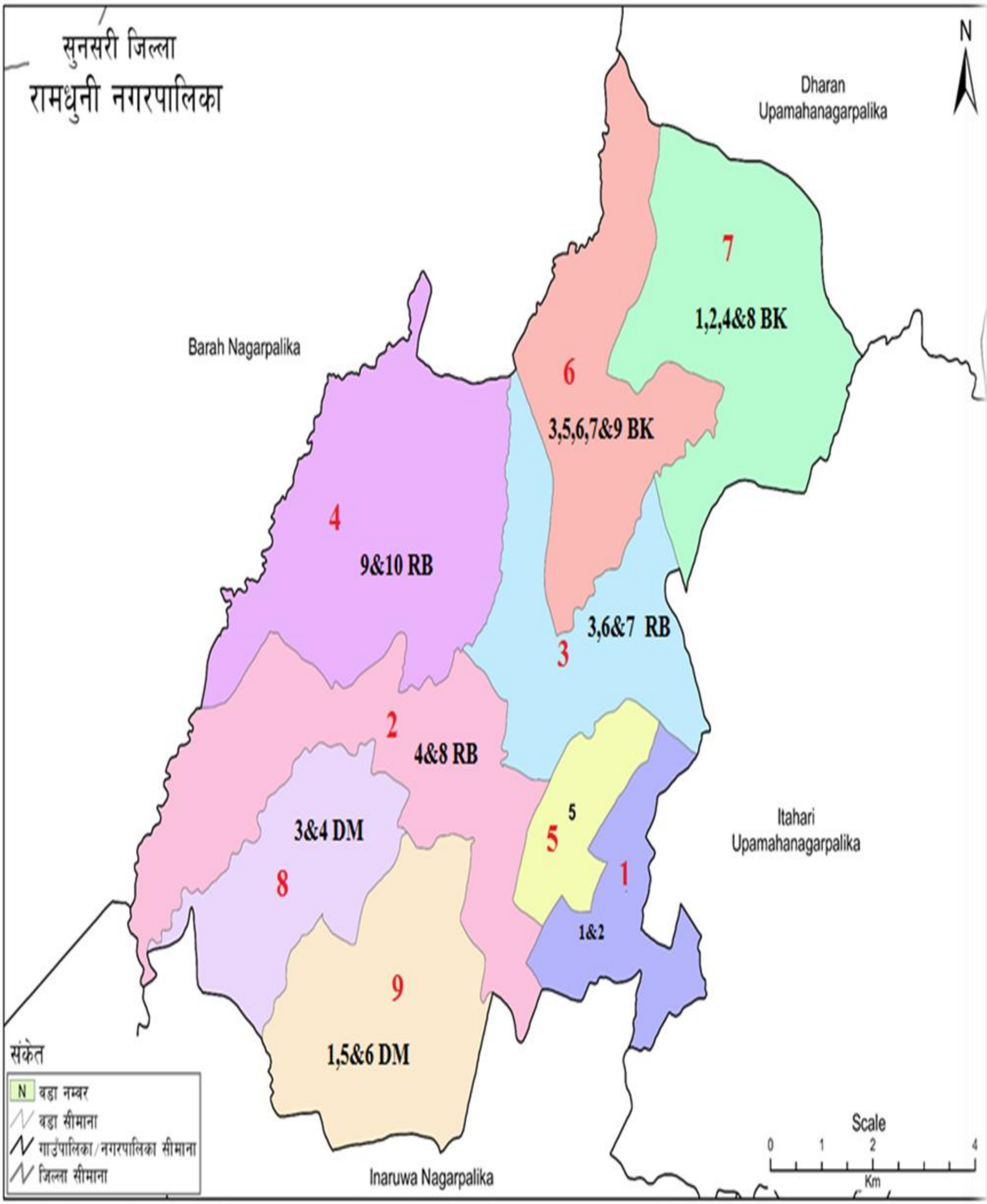

स्रोत: स्थलरुप नक्सा (स्केल १:२५,०००/१:५००००), नापी विभाग र जनगणना २०६८, गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, संरक्षित वा स्वायत क्षेत्रको संख्या तथा सीमाना निर्धारण आयोग

Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830

विषय सूची

१. प्रस्तावना ....१.

२. खण्ड १ नाम र परिभाषा

२.१ यो बालअधिकार सम्बन्धी नीतिको नाम १

३.परिभाषा १

३.१ लक्ष्य र उद्देश्य ....२.

३.१.१ लक्ष्य २

३.१.२ उद्देश्य २

३.२ यस सम्बन्धी कागजातहरू...२

३.३ लागू हुने क्षेत्रहरू २

३.४ सिद्धान्तहरू २

खण्ड २

बाल अधिकारको अवस्था र विगतमा गरेको प्रयास तथा स्थानीय सवाल, चुनौती र अवसरहरू

४. बाल अधिकार सम्बन्धमा नगरपालिकाको अवस्था र विगतमा गरेको प्रयास ३

५.बाल अधिकारका स्थानीय सवाल, चुनौती तथा अबसरहरू

५.१ स्थानीय सवाल, चुनौतीहरू ४

५.२ अवसरहरू ४

खण्ड तीन

नीतिको आवश्यकता, नीति, रणनीति तथा कार्यनीतिहरू :

६. **नीतिको आवश्यकता...५**

७.नीतिहरू ५

७.१ बाल बचाउ सम्बन्धी नीतिहरू ५

७.२ बाल संरक्षण सम्बन्धी नीतिहरू ८

७.३. बाल विकास सम्बन्धी नीतिहरू ९

७.४ बाल सहभागिता सम्बन्धी नीतिहरू ११

७.५ संस्थागत विकास सम्बन्धी नीतिहरू १३

खण्ड चार

गुनासो सुनवाइ संयन्त्र, संस्थागत व्यवस्था, क्षमता विकास तथा भूमिका एवम् कार्यान्वयन प्रकृया

८.गुनासो सुनुवाइ कमिटी १३

९ गुनासो सुनुवाइ प्रक्रिया १३

१०. संस्थागत व्यवस्था र क्षमता विकास १३

११. आचार संहिता बनाई लागु गर्ने १३

खण्ड पाँच

अनुगमन र पुनरावलोकन

१२. अनुगमन र मूल्याङ्कन १४

१३.नीतिको पुनरावलोकन र सुधार १४

१४. खारेजी र बचाउ..१४

रामधुनी नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी नीति २०७८

१.प्रस्तावना :

बालबालिकाको सर्वाङगीण विकासबाट मात्र नगरको समग्र विकास संभव छ भन्ने तथ्यलाई आत्मसात गर्दै नेपालको संविधान, २०७२ को भाग ३ को धार ३९ र बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ मा व्यवस्था भए अनुसार बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण गर्न र रामधुनी नगरपालिकामा बिकासका गतिबिधिहरू बालबालिकालाई केन्द्रमा राखी सबै वडाहरूमा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न रामधुनी नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्नु पर्ने ऐन, २०७४ को अधिकार प्रयोग गरी **"रामधुनी नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी नीति, २०७६"** जारी गरिएको छ ।

.खण्ड एक

नाम र परिभाषा

२. यो बालअधिकार सम्बन्धी नीतिको नाम ***रामधुनी नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी नीति २०७८*** रहनेछ । यो नगर कार्यपालिकाले अनुमोदन गरेपछि तुरुन्त लागू हुनेछ ।

३. यस बालबालिकासम्बन्धी नीतिमा निम्न शब्दको निम्न्नानुसार परिभाषा गरिएको छ ।

क) "**बालबालिका**" भन्नाले १८ वर्षभन्दा कम उमेरका मानव हुन् ।

ख) " **बालबालिकासम्बन्धी नीति**" भन्नाले रामधुनी नगरपालिकाले बनाई लागू गरेको बालबालिकासम्बन्धी नीति २०७८ लाई सम्झनु पर्दछ ।

ग) " **कर्मचारी**" भन्नाले रामधुनी नगरपालिकामा कार्यरत सबै कर्मचारीहरूलाई सम्झनु पर्दछ । यस अन्तरगत अस्थाई, करारमा र स्वयमसेविकका रूपमा कार्यरत कर्मचारीहरू समेत पर्दछन् ।

घ) " **बाल कल्याण अधिकारी**" भन्नाले बालबालिकासम्बन्धी मुद्दा हेर्न तोकिएको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधिलाई बुझिनेछ ।

ङ) " **गुनासो सुनुवाइ कमिटी**" भन्नाले गुनासो वा उजुरी सुनेर सम्बोधन गर्नका लागि गठित समिति लाई जनाउँछ । यो शब्दले रामधुनी नगरपालिकाको गुनासो सम्बोधन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५ को भावना अनुसार गठित समितिलाई जनाउनेछ ।

च) " **बाल संरक्षण**" भन्नाले बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, संवेगात्मक, नैतिक तथा बौद्धिक विकासमा गम्भीर नकारात्मक असर पार्ने खालका कार्य वा व्यवहारबाट उनीहरूलाई जोगाउनु नै बालसंरक्षण हो । बालबालिकालाई उपेक्षा, हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण, बेचविखन, ओसारपसार र यातनाबाट बालबालिकालाई जोगाउनु भनेर पनि बुझिनेछ ।

छ) "संविधान" भन्नाले नेपालको संविधान २०७२ लाई सम्झनु पर्दछ ।

ज) "स्थानीय तह" भन्नाले नेपालको संविधानले तोके बमोजिमको गाउँपालिका, नगरपालिका, उपमहानगरपालिका र महानगरपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।

झ) "बालमैत्री स्थानीय शासन" भन्नाले बाल बचाउँ, बाल संरक्षण, बाल विकास, बाल सहभागिता र बालबालिकाको सर्वोतम हित जस्ता बाल अधिकारका सवाललाई स्थानीय तहको नीति, योजना र पद्धतिलाई सम्झनु पर्दछ ।

ञ) "बाल समूह " भन्नाले टोल तथा विद्यालयमा गठित बाल समूहलाई सम्झनु पर्दछ ।

ट) "वडा बाल समूह सञ्जाल" भन्नाले वडाको टोल तथा विद्यालय स्तरीय गठित वडा बाल समूह सञ्जाललाई सम्झनु पर्दछ ।

ठ) "नगर बाल समूह सञ्जाल" भन्नाले नौवटा वडा बाल समूह सञ्जालका प्रतिनिधहरूबाट गठित नगर स्तरिय बाल समूह सञ्जाललाई सम्झनु पर्दछ ।

ड) "बाल विवाह" भन्नाले २० वर्ष उमेरसम्मका केटा वा केटीको विवाहलाई सम्झनु पर्दछ ।

ढ) "शारीरिक शोषण" भन्नले पिट्नु, पोल्नु, भोकै राख्नु, अपहरण गर्नु आदि शरीरलाई नकारात्मक असर र पीडा हुने गरी गरिएको कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

ण) "<u>यौन शोषण</u>" भन्नाले बलात्कार तथा आफूतिर अनावश्यक तरिकाले आकर्षित गर्ने उद्देश्यले गरिएको यौनजन्य कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

त) "<u>भावनात्मक शोषण</u>" भन्नाले शर्ममा पार्नु, वास्ता नगर्नु, समय नदिनु, निरुत्साहित पार्नु, भेदभाव गर्नु जस्ता कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

थ) "<u>हानिकारक परम्परा</u>" भन्नाले बालबालिकाको अधिकार अस्वीकार गर्ने परम्परादेखि चलिआएको कार्य जस्तै: बाल बिवाह, गर्भपतन आदिलाई सम्झनु पर्दछ ।

द) "<u>बालश्रम शोषण</u>" भन्नाले बालबालिकालाई पढ्ने खेल्ने अवसरबाट वञ्चित गराई उनीहरूको क्षमताभन्दा अधिक मात्रा र समयसम्म काममा लगाउनु, बालबालिकालाई बेचबिखन कार्यमा संलग्न गराउनु, आदिलाई सम्झनु पर्दछ।

ध) "अपहरण" भन्नाले कसैले कुनै बालबालिकालाई बल प्रयोग गरी वा प्रयोग गर्ने धम्की दिई, डर, त्राश देखाई, जोरजुलुम गरी, हातहतियार देखाई, छलकपट गरी, झुक्यानमा पारी वा नशालु वा मादक पदार्थ सेवन गराई वा कुनै यातायातको साधन कब्जा वा नियन्त्रणमा लिई कुनै ठाउँमा जान बाध्य गराउन वा कुनै बालबालिकालाई निजको मञ्जुरीबिना वा बाबुआमा वा संरक्षकको मञ्जुरीबिना कुनै ठाउँमा लैजाने कार्यलाई मानिनेछ ।

न) "संरक्षण प्रणाली" भन्नाले बालबालिकामाथि भएका दुर्व्यवहार तथा हिंसाको सुनुवाइदेखि लिएर कारवाही चलाउने सम्बन्धमा स्थापित संयन्त्र वा कार्यप्रणालीलाई बुझिन्छ ।

प) "मापदण्ड" भन्नाले कार्यस्थलमा बालबालिकाको सरक्षण गर्ने उद्देश्यले बनाइएको आचार संहिता वा कार्य मापदण्डलाई बुझिन्छ ।

३.१ बालबालिकासम्बन्धी नीतिको लक्ष्य र उद्देश्य

३.१.१ लक्ष्य : रामधुनी नगरपालिकाका बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गरी स्वस्थ र पूर्ण मानवीय बिकासको प्रत्याभूति गर्ने ।

३.१.२ यस नीतिका निम्नानुसार उद्देश्यहरू रहेका छन् ।

३.१.२.१ बालबालिकाको सुरक्षित भई बाँच्न पाउने हकको प्रवर्द्धन गर्ने ।

३.१.२.२ सबै किसिमका शारीरिक, मानसिक, हिंसा, दुर्व्यवहार, क्षति, उपेक्षा, शोषण, यौन दुर्व्यवहारबाट बालकालिकालाई संरक्षण प्रदान गर्ने ।

३.१.२.३ बाल अधिकारका सवालहरूको पहिचान, रोकथाम र सम्बोधनका लागि नगरपालिका स्तरीय नीतिगत मार्गनिर्देश गर्ने ।

३.१.२.४ बाल विकास सम्बन्धी हकको प्रबर्द्धन गर्ने ।

३.१.२.५ बालबालिकासम्बन्धी आधारभूत सेवा प्रवाह र योजना तर्जुमा सम्बन्धी निर्णय प्रक्रियामा अर्थपूर्ण बाल सहभागिता प्रबर्धन गर्ने ।

३.१.२.६ बालबालिकालाई समावेसी, आदरपूर्ण भाव र समनताको आधारमा अवसर प्रदान गर्ने ।

३.१.२.७ बालसंरक्षणमा खतरा पार्ने किसिमको काम कारवाही जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, साझेदार वा आगन्तुक जोकोहीले गरे पनि तिनलाई व्यवस्थित सुनुवाइ प्रक्रियाबाट कारवाही गरी पीडितलाई न्याय दिने ।

३.२ यससँग सम्बन्धित कागजातहरू : यो बालबालिकासम्बन्धी नीति बालअधिकार महासन्धि १९८९, नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ तथा बालबालिकासम्बन्धी ऐन २०७५ ले प्रदान गरेका बालबालिकाका अधिकारहरू प्रत्याभूति गर्नका लागि बालबालिकासम्बन्धी नीति २०७६ निर्माण गरी लागू गरिएको हो ।

यो नीति लागू गर्नका लागि बनाइएका वा यसपछि बनाइने मापदण्ड (आचार संहिता) तथा कार्यविधि र निर्देशनहरू यही नीतिको अङ्गका रूपमा रहनेछन् ।

३.३ लागू हुने क्षेत्र : यो रामधुनी नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी नीति २०७८ यस नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, स्वयम सेवक, सेवाग्राही, अगान्तुकहरू र यस नगरपालिकासँग अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन करार गरी काम गर्ने व्यक्ति, संस्था र संगठनहरूमा लागू हुनेछ । त्यसैगरी यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरू, मदरसाहरू, बालगृह वा बालसंरक्षण गृहहरूले यही वा यस्तै किसिमको बालबालिकासम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछन् ।

३.४ सिद्धान्तहरू : यो बालअधिकार सम्बन्धी नीति निम्न सिद्धान्तमा आधारित भई कार्यान्वयनमा हुनेछ ।

१. बालबालिकाको सर्वोत्तम हितको सिद्धान्त
२. बालबालिकलाई कुनै पनि किसिमको भेदभाव वा हानीबाट संरक्षण प्रदान गर्ने सिद्धान्त
३. बाल संरक्षणको जोखिम न्यूनीकरणको सिद्धान्त
४. बालबालिका उपर दुर्व्यवहार र हिंसाकर्ताउपर शून्य सहनशीलताको सिद्धान्त

खण्ड दुई

बाल अधिकार सम्बन्धमा रामधुनी नगरपालिकाको अवस्था र विगतको प्रयास

४. बाल अधिकार सम्बन्धमा रामधुनी नगरपालिकामा समावेस भएका साविकका गाउँ विकास समितिहरूमा नै बाल अधिकारको क्षेत्रमा विभिन्न प्रयासहरू भइरहेको पाइएको छ । ती प्रयासहरू निम्न निम्नानुसार रहेका छन् ।

- समावेश भएका चारवटा गाविसहरू (भादगाउँ सिनवारी, सिंगिया, बकलौरी र डुम्राहा) मध्ये भादगाउँ सिनुवारी गाउँ विकास समिति (भासि) मा तत्कालिन जिल्ला विकास समिति सुनसरीको नेतृत्वमा २०६८ पौष १२ गतेका दिन बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन, कार्यान्वयन तथा घोषणा सम्बन्धी अभिमुखीकरण गरी तत्कालीन गाविस सचिव तथा कार्यकारी अध्यक्ष श्री गणेशबहादुर श्रेष्ठको अध्यक्षतामा बालमैत्री स्थानीय शासन गाउँ समिति गठन गरी बालमैत्री गाउँ बानाउने प्रतिबद्धता सहित बालमैत्री अभियान शुरु गरिएको पाइन्छ ।
- बालमैत्री स्थानीय शासनको राष्ट्रिय सूचकहरूको वारेमा जानकारी दिने उद्देश्यले मिति २०६९।०८।२० र २१ गते सबै सरोकारबालाहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम भएको थियो ।
- सबै वडाहरूमा विद्यालय तथा समुदाय स्तरीय बाल क्लब र प्रत्येक वडामा वडा बाल सञ्जाल तथा गाविस स्तरका बाल सञ्जाल गठन पचािलन भएको तथा गाउँपरिषदबाट १५ प्रतिशत वजेट विनियोजन भएको थियो।
- वि.सं.२०७० जेठ १३ र १४ गते बालमैत्री स्थानीय शासनको सूचकहरूलाई स्थानीयकरण र सरलीकरण कार्यशाला सम्पन्न भएको थियो ।
- बालमैत्री अनुगमण नियमित भई निरन्तरताको लागि प्रत्येक घरघरमा सेवा परिचय पत्र लागू गरिएको थियो । सेवा परिचय पत्रमा बालमैत्री सूचक पुरा गरेको नगरेको सूचना राखिएकोले सेवा लिन आउँदा अनिवार्य रूपमा लिएर आउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको थियो । सबै, बाल क्लबहरूलाई जिल्ला बालकल्याण समितिमा आवद्धता गराइएको थियो ।
- २०६९ सालमा खुला दिसामुक्त गाविस घोषणा गरिएको थियो । २०७० सालमा बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्ने, अवधिक योजना र एकीकृत योजना तर्जुमा, स्थानीय लगानी योजना, बाल संरक्षण नीति तर्जुमा गरिएको थियो।
- २०७१मा बालबालिका सम्वन्धी स्थितिपत्र तयारी, बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता जुटाउने, बालबालिकाको लागि लगानी योजना तयार गर्ने, प्रोफाइल अद्यावधिक र प्रकाशन गर्ने, अचार सहिता तयार गर्ने लगायतको कार्यहरू भएको थियो ।
- २०७२ सालको सम्ममा बालमैत्री गाविस घोषणा गर्ने लक्ष्य रहेको थियो। तर २०७१ मंसिर १६ गते भासि (भादगाउँ सिनुवारी) र सिगिंया गाविसलाई मिलाएर रामधुनी भासि नगरपालिका नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको निर्णयबाट घोषणा भएकोले बालमैत्री गाविस घोषित हुन नसकेको थियो ।
- मिति २०७२।११।१५ गते बालमैत्री स्थानीय शासन अबलम्बन तथा घोषणा सम्बन्धीको अभिमुखीकरण गोष्ठी सम्पन्न गरी तत्कालीन कार्यकारी प्रमुख श्री प्रमोदकुमार चौधरीको अध्यक्षतामा बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन भएको थियो । तत् पश्चायत बालमैत्री सम्पर्क व्यक्तिको रूपमा योजना शाखा प्रमुख श्री हर्षलाल चौधरीलाई तोकिएको छ।
- नेपालको पहिलो बालमैत्री गाविस प्रगति नगरमा यहाँका प्रतिनिधिहरूबाट अवलोकन भ्रमण गरियो । १० वटै वडाहरूमा वाडा स्तरीय बालमैत्री स्थानीय शासन अबलम्बन तथा घोषणा सम्बन्धी अभिमुखीकरण

सम्पन्न गरी वडा सचिवहरूको अध्यक्षतामा बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समितिहरूको गठन भएको थियो ।

- वि.सं २०७३ मा निश्चित सूचक तथा मापदण्डको आधारमा बालबालिकाको बस्तुगत विवरण, बालबालिकाको लागि रणनीतिक योजना, नगरको आवधिक योजना लगायतको कार्यहरू सञ्चालन भएको । वि.सं २०७३ चैत्र २७ गते बक्लौरी र डुम्राहा गाविसलाई मिलाएर रामधुनी भासिबाट रामधुनी नगरपालिका घोषणा भएको थियो ।
- वि.सं.२०७४को निवार्चनपछि निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको बहाली पश्चात वि.सं २०७५ मंसिर २८ गते बालमैत्री स्थानीय शासन अबलम्बन तथा घोषणा सम्बन्धी अभिमुखीकरण सम्पन्न भएको थियो ।
- नगर प्रमुख श्री जयप्रकाश चौधरीज्यूको अध्यक्षतामा १३ सदस्यीय बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन, बालमैत्री नगर घोषणाको सामूहिक प्रतिबद्धता जाहेर भई २४ बुँदे नतिजामुखी कार्ययोजना तयारी भएको । उक्त कार्ययोजनालाई वि.सं. २०७५ पौष ६ गते कार्यपालिकाको बैठकले पारित गरेको थियो ।
- वि.सं. २०७५ पोष २६ गतेको कार्यपालिकाको बैठकबाट योजना शाखा प्रमुख श्री हर्षलाल चौधरीलाई बालमैत्री सम्पर्क व्यक्ति र नगरपालिकाका कर्मचारी श्री रविन ठाकुरलाई बालमैत्री नगर सहजकर्ता तोकी बालमैत्री स्थानीय शासन ईकाइ गठन गरिएको थियो ।
- वि.सं. २०७५ पाल्गुण १३ गतेदेखि २५ गतेसम्म नौवटै वडाहरूमा वडा स्तरीय बालमैत्री स्थानीय शासन अबलम्बन तथा घोषणा सम्बन्धी अभिमुखीकरण सम्पन्न भई वडा अध्यक्षको अध्यक्षतामा बालमैत्री स्थानीय शासन वडा समिति र वडा सदस्यको अध्यक्षतामा वडा बाल अधिकार उपसमिति र नगर उपप्रमुखको अध्यक्षतामा नगर बालअधिकार सम्बन्धी सम्बर्द्धन उपसमिति गठन भएको थियो ।
- बाल समूहहरूको गठन पुनर्गठन, बालमैत्री सूचकको सरलीकरण तथा बालमैत्री आचार सहिंताको निर्माण, बालमैत्री स्थानीय शासनको कागजाद व्यवस्थापन गर्न कार्यशाला गोष्ठी, सूचकहरूको अवस्थाको नियमित अनुगमन, प्रत्येक वडाको सूचकको अवस्था मापन तथा लगानी योजना निर्माण, समुदाय टोल र विद्यालय स्तरीय अभिमुखीकरण कार्यहरू सम्पन्न भई वडा नं. २ र ५ लाई बालमैत्री वडा घोषणा गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
- नतिजामुखी कार्ययोजना अनुसार वि.सं. २०७७ फाल्गुण मसान्तसम्ममा बाँकी सबै वडाहरूलाई बालमैत्री वडा बनाई वि.सं. २०७७ चैत्र मसान्तसम्ममा नगरलाई बालमैत्री नगर बनाउने योजना रहेको छ ।

५.बाल अधिकारका सवाल, चुनौती तथा अबसरहरू

५.१ सवाल र चुनौतीहरू

क) बाल विवाह पूर्ण रूपमा न्यूनीकरण हुन नसकेको ।
ख) बालश्रम पूर्ण रूपमा न्यूनीकरण हुन नसकेको ।
ग) सबै सरोकारबालाहरूको सहयोग हुन नसकिरहेको अवस्था विद्यमान छ ।
घ) बालबालिकाप्रति वयस्कहरू जिम्मेवार नरहेको ।
ङ) योजना तर्जुमाबाट बालबालिकाको सवालमा बजेट विनियोजन गर्न नसकिएको ।
च) शुद्ध सफा खानेपानीको पहुँचमा अपेक्षकृत रूपमा बृद्धि हुन नसकेको ।
छ) अधिकांश बालबालिकामा पोषणयुक्त खानाको पहुँच नहुनु ।
ज) मोबाइल फोन तथा अन्य विद्युतीय उपकरणको अनावश्यक प्रयोग ।
झ) बालबालिकाका अभिभावकहरूको परम्परागत सोचमा सुधार ल्याउन नसकेको ।
ञ) नगरपालिकाको स्वास्थ्य संस्थाहरूमा बर्थिङ्ग सेन्टर भएको तर उपयोगमा आउन नसकेको ।
ट) नगरको प्रत्येक वडाहरूमा बालमैत्री अभिमुखीकरणहरू भएको तर अझै कतिपय अभिभावकहरूमा बालमैत्री अवधारणाको बारेमा जानकारी नभएको ।
ठ) विकास निर्माणलाई बालमैत्री अवधारणसँग जोड्न नसकिएको ।

५.२ अवसरहरू

क) स्थानीय तह गठन भई अधिकांश निर्वाचित जनप्रतिनिधि पदाधिकारीहरूलाई बालअधिकार सम्बन्धी जानकार भएको कारणले बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गर्न सहजता भएको ।

ख) यस नगरपालिकाको नगर सभाबाट बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन, कार्यान्वयन तथा घोषणाको लागि नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरेको र सम्पूर्ण वडाहरू एकैचोटी बालमैत्री अभियानमा जुटेकोले प्रदेश नं. १ को पहिलो बालमैत्री नगरको रूपामा इतिहास कायम गर्नसक्ने अवसर रहेको छ ।

ग) बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने विकास साझेदारहरूको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको अबसरहरू लिन सक्ने अवस्था रहेको छ ।

घ) देशमा बाल अधिकारलाई संस्थागत गर्नका लागि नेपालको **संविधान २०७२ को** धारा ३९ तथा **स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ दफा १२** अनुसार वडालाई बालमैत्री बनाउने व्यवस्थालाई पूरा गर्ने अवसर रहेको छ ।

ङ) वडा बालमैत्री हुँदा जन प्रतिनिधिहरूको काम कर्तव्यमध्ये अधिकतम कार्य पुरा हुने र बालमैत्री स्थानीय शासन (CFLG) को अवधारणाले काम गरी थप लोकप्रियता हासिल गर्ने अवसर रहेको छ ।

खण्ड तीन

नीतिको आवश्यकता, नीति, रणनीति र कार्यनीतिहरू

६. नीतिको आवश्यकता

बालबालिकाका लागि अनुकूल स्थानीय तह बनाउने तथा बालबालिकाको विरुद्ध हुनसक्ने हानीहरूबाट सुरक्षित हुने अवस्था सिर्जना गर्नका लागि स्थानीय सरकारको रूपमा काम गरिरहेको रामधुनी नगरपालिकाले बालबालिकालाई केन्द्र भागमा राखी काम गर्नका लागि बालबालिकासम्बन्धी नीति बनाई लागू गरिएको हो । यसबाट आगामी दिनमा आवश्यक निर्देशिका वा मापदण्ड बनाई लागू गर्ने आधार बन्नेछ । यो रामधुनी नगरपालिकाभित्र बालबालिका सम्बन्धी मूल नीतिका रूपमा रहने छ । साथै, यसले नगरमा सञ्चालित सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरू, मदरसाहरू, बालगृहहरूले यसलाई मूल नीति मानेर आफ्नै बाल अधिकार सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड बनाई लागू गर्न आधार प्रदान गर्नेछ ।

७.नीतिहरू

बाल अधिकारका लक्ष्य र उद्देश्य पूरा गर्न, चुनौतीलाई सम्बोधन तथा अवसर लिन निम्न नीति, रणनीति र सोही अनुसारका कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछन् ।

७.१ बाल बचाउ सम्बन्धी नीतिहरू :

नीति नं. १ : छ महिनासम्मको शिशुलाई आमाले पूर्ण स्तनपान गराएको (आमाको दूध मात्रै खुवाएको) हुनुपर्ने छ ।

७.१.१ रणनीति :

१. छ महिनादेखि एक वर्षसम्मको सुत्केरी आमाको संख्याको अभिलेख तयारी तथा अद्यावधिक गर्ने ।

२. जन्मिएको एक धण्टाभित्र आमाको दूध (विगौती) खाएको नवजात शिशुको अभिलेख तयारी तथा अद्यावधिक गर्ने ।

३. छ महिनासम्म आमाको दूध मात्र खाएको शिशुको अभिलेख तयारी तथा अद्यावधिक गर्ने ।

७.१.२ कार्यनीतिहरू :

१. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका र स्वास्थ्यकर्मी मार्फत टोल टोलमा गर्भवती र सुत्केरीहरूसँग प्रारम्भिक बाल विकासको बारेमा अन्तरक्रिया गर्ने ।

२. महिला स्वास्थ्य स्वंयसेविका र स्वास्थ्यकर्मीद्वारा गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरूको अनुगमन गर्ने ।

३. आमा समूह तथा महिला सहकारीहरूको बैठकमा प्रारम्भिक बालविकासको बारेमा अन्तरक्रिया गर्ने ।

४. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मार्फत नियमित रूपमा रिपोर्टिङ्गको संयन्त्रको सञ्जाल विकास गर्ने ।

५. गर्भवती अवस्थामा पोषिलो खाना खाँदा हुने फाइदा र नखाँदा हुने बेफाइदाको बारेमा सचेतना मूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

६. सिमान्तकृत परिवारको गर्भवतीहरूका लागि पोषणयुक्त खाना व्यवस्थापन गर्ने ।

७. पोषिलो खाना बनाउने तरिकाहरूको बारेमा सचेतना कार्यक्रमहरू गर्ने ।

नीति नं. २ : पाँच वर्षमुनिका बालबालिकालाई दिइने खोप (बिसिजि, डिपिटी, हेपाटाइटिस बी, हिब ३, पोलियो, दादुरा) पूरा गरी घोषित पूर्ण खोपलाई निरन्तरता दिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

२.१ रणनीति :

१. तेइस महिनासम्मका बालबालिकाको संख्याको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

२. खोप पाउने सम्पूर्ण बालबालिकाको खोप कार्डको व्यवस्थालाई थप व्यवस्थित र अनिवार्य गर्ने ।

३. खोप रजिस्टरमा खोप लगाएको विवरणको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक भएको हुने ।

२.२ कार्यनीति :

१. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू मार्फत आवश्यक तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

२. पूर्ण खोपको निरन्तरताको लागि प्रत्येक वर्ष चैत्र मसान्तभित्र खोपको बारेमा प्रचारप्रसार (माइकिङ्ग, रेडियो टेलिभिजन र पत्रपत्रिकाबाट) गर्ने ।

३. खोपमा भाग नलिने घर परिवारलाई पत्राचार गरी पहिलो चोटिलाई सचेत गराउने र पटक पटक अटेर गरी बसेको भेटिएमा नगरपालिकाको सेवा सुविधावाट बन्चित गर्ने ।

नीति नं.३ : छ महिनादेखि पाँच वर्षमुनिका सबै बालबालिकालाई वर्षको दुई पटक भिटामिन ए क्याप्सुल र १ देखि ५ वर्ष सम्मका बालबालिकालाई जुकाको औषधी खुवाएको हुनुपर्नेछ ।

३.१ रणनीति :

१. ६ महिना देखि ५ वर्षसम्मका बालबालिकाको संख्याको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

२. भिटामिन ए क्याप्सुल र जुकाको ओषधि पाउने सम्पूर्ण बालबालिकाको खोप कार्डलाई थप व्यवस्थित र अनिवार्य गर्ने ।

३. रजिस्टरमा भिटामिन ए क्याप्सुल र जुकाको ओषधि खाएको विवरणको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

३.२ कार्यनीति :

१. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू मार्फत आवश्यक तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

२. पूर्ण खोपको निरन्तरताको लागि प्रत्येक वर्ष चैत्र मसान्तभित्र खोपका बारेमा प्रचार प्रसार (माइकिङ्ग, रेडियो टेलिभिजन र पत्रपत्रिकामा) गर्ने ।

३. खोपमा भाग नलिने घर परिवारलाई पत्राचार गरी पहिलोचोटिलाई सचेत गराउने तथा पटक पटक अटेर गरी बसेको भेटिएमा नगरपालिकाको सेवा सुविधाबाट बन्चित गर्ने ।

४. पाँच बर्षमुनिका बालबालिकाको पाखुराको नाप लिई स्वास्थ्य शाखामा पठाउने ।

नीति नं.४ : गर्भवती आमाको दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराएको हुनेछ ।

४.१ रणनीति :

१. गर्भवतीहरूको संख्याको अभिलेख नियमित रूपमा अध्याबधिक गर्ने ।

२. प्रसुती केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने ।

३. स्वास्थ्य संस्थामा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीसँग सुत्केरी भएको विवरणको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक भएको हुने ।

४.२ कार्यनीति :

१. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू मार्फत आवश्यक तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।

२. प्रसूती केन्द्रमा सुत्केरी गराए वापत पाउने फाइदाहरूको बारेमा अन्तरक्रिया, सचेतना तथा प्रचार प्रसार (माइकिङ्ग, रेडियो टेलिभिजन र पत्रपत्रिकामा) गर्ने ।

३. प्रसूति केन्द्रमा सुत्केरी गराए वापत न्यानो झोला र पोषण खर्च तोकी उपलव्ध गराउने ।

४. सुनौलो हजार दिनको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

५. गर्भवती रहेको घर परिवारलाई पत्राचार गरी अग्रिम रूपमा सेवा सुविधाको बारेमा सचेत गराउने ।यदि अटेर गरी बसेको भेटिएमा नगरपालिकाको सेवा सुविधाबाट वन्चित गर्ने ।

नीति नं. ५ : हरेक गर्भवती महिलाहरूले गर्नुपर्ने जाँच र टिटानस विरुद्धको खोप पूरा गरेको सुनिश्चित गर्ने ।

५.१ रणनीति :

१. गर्भवतीहरूको संख्याको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

२. प्रसूति पूर्व चार पटक गर्भ जाँच गराएको कार्ड भएको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।
३. आमा र नवजात शिशुको स्वास्थ्य जाँच गराउने सुत्केरीको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।
४. स्वास्थ्य संस्थामा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीले सुत्केरी भएको विवरण अभिलेख गर्ने ।
५. दक्ष स्वास्थ्यकर्मीसँग टिटानसविरुद्ध दुई वटा खोप लगाएको विवरणको अभिलेख नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।

५.२ कार्यनीति :

१. प्रसूती केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने ।
२. प्रसूती केन्द्रमा खोप लगाउँदा र स्वास्थ्य जाँच गराउँदा र गर्भवती महिलाले टिटानस विरुद्ध सुई लगाए वापत पाउने फाइदाहरूको बारेमा अन्तरक्रिया, सचेतना तथा प्रचार प्रसार (माइकिङ्ग, रेडियो टेलिभिजन र पत्रपत्रिकामा) गर्ने ।
३. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू मार्फत आवश्यक तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।
४. भर्गवती महिलाले टिटानस विरुद्ध सुई लगाए वापत पाउने सुसविधा तोकी उपलव्ध गराउने ।
५. सुनौलो हजार दिनको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
६. गर्भवती रहेको घर परिवारलाई पत्राचार गरी अग्रिम रूपमा सेवा सुविधाको बारेमा सचेत गराउने ।यदि अटेर गरी बसेको भेटिएमा नगरपालिकाको सेवा सुविधाबाट वन्चित गर्ने ।

नीति नं. ६ : एच्.आईभि संक्रमित आमाबाट जन्मिएका सबै बालबालिकालाई ARV Prophylaxis दिइने छ ।

६.१ रणनीति :

१. एच्.आई भि संक्रमित आमाको संख्याको अभिलेख भएको गरिने छ ।
२. एच.आई.भी. संक्रमित आमाबाट जन्मिएको बालबालिकाको संख्याको अभिलेख भएको हुनुपर्ने ।
३. ए.आर.भी पोफाईल ल्याक्सीस लिने बालबालिका संख्याको अभिलेख भएको हुने ।

६.२ कार्यनीति :

१. पी.एम.सि.टी किटको आवश्यक मात्रामा व्यवस्था गर्ने र सहज रूपमा उपलब्ध गराउने ।
२. महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालाई HIV बारे क्षमता विकास तालिम दिने ।
३. महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविका मार्फत टोल, टोलमा HIV बारे सचेतना जगाउने ।

नीति नं.७ : नगरपालिकाभित्रका सबै घरधुरीमा शुद्ध खानेपानीको सुविधा दिइने ।

७.१ रणनीति :

१. प्रत्येक घरधुरीलाई पिउनयोग्य पानीको पहुँचमा पुऱ्याउने ।
२. पानीको शुद्धीकरणको लागि पानी जाँचको व्यवस्था मिलाउने ।

७.२ कार्यनीति :

१. खानेपानीको मुहान संरक्षण र सरसफाई कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
२. खानेपानीको जाँच नियमित रूपमा गर्ने/गराउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
३. पानी शुद्धीकरणका घरेलु उपायहरूका बारेमा टोल टोल र विद्यालयहरूमा अभिमुखीकरण गर्ने ।
४. खानेपानी आयोजनाहरू सञ्चालन गर्ने ।
५. खानेपानीको धारा बालमैत्री बनाउने ।

नीति नं. ८ सबै घरमा शौचालयको नियमिति प्रयोग भई साबुन पानीले हात धुने (चर्पी गएपछि, खाना खानु अगाडि र बालबालिकाको दिसा धोएपछि) परिपाटी विकास गर्ने ।

८.१ रणनीति :

१. शौचालय भएको घरधुरी संख्याको अद्यावधिक भएको अभिलेख राखिने छ।
२. शौचालयमा साबुन पानीको व्यवस्था भएको घरधुरीको अद्यावधिक अभिलेख राखिने छ ।
३. सबै विद्यालयमा छात्रछात्राको लागि साबुनपानी सहितको छुट्टाछुट्टै शौचालयको व्यवस्था गरिने छ ।

८.२ कार्यनीति :

१. विद्यालय र वस्ती स्तरीय हातधुने र आनीबानी परिवर्तनसम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
२. विश्व तथा राष्ट्रिय सरसफाइ सप्ताह दिवस, पानी दिवसको अवसरमा कार्यक्रमहरू गर्ने ।

नीति नं. ९. सुरक्षित मातृत्वको सुनिश्चता गर्ने :

९.१ रणनीति :

१. गर्भावस्थाको पोषण र आवश्यक खोपको व्यवस्थापन

२. सुरक्षित सुत्केरी गराउने व्यवस्था गराउने

३. नवजात शिशुको खोप तथा स्तनपान गराउने आमाको पोषण र स्वास्थ्य परीक्षणको प्रबन्ध गर्ने ।

४. उपयुक्त पारिवारिक वातावरण सृजना गरी पुरुषको भूमिका जिम्मेवार बनाउने ।

९.२ कार्यनीति

१. गर्भवती भएको घर परिवारलाई लक्षित गरी सचेतना अभियान सञ्चालन गर्ने ।

२. नयाँ दम्पतिलाई प्रारम्भिक बाल विकासको तालिम दिने ।

बाल संरक्षण सम्बन्धी नीतिहरू :

नीति नं. १० सबै बालबालिकाको जन्मदर्ता सुनिश्चित गर्ने ।

१०.१ रणनीति :

१. पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको अद्यावधिक संख्याको अभिलेख राखेको हुने ।

२. जन्मदर्ता नि:शुल्क गर्ने ।

३. विद्यालय भर्नामा जन्मदर्ता अनिवार्य गर्ने ।

१०.२ कार्यनीति :

१. वडा कार्यालयमा नियमित रूपमा जन्मदर्ता गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने ।

२. टोल स्तरीय जन्मदर्ता अभियान र सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

३. बाल समूह मार्फत घरदैलो कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

४. विशेष परिस्थितिमा रहेका बालबालिकाको वैकल्पिक माध्यमबाट जन्मदर्ता गर्ने।

नीति नं. ११ बाल विवाहमुक्त नगर घोषणा गर्ने ।

११.१ रणनीति :

१. आधार वर्षमा विवाह भएको संख्याको अद्यावधिक अभिलेख भएको हुने ।

२. १९ र २० वर्षको उमेरमा विवाह भएको संख्याको अद्यावधिक अभिलेख भएको हुने ।

३. १८ वर्षमुनिको उमेरमा विवाह भएको तथ्याङ्क अद्यावधिक अभिलेख भएको हुनेछ ।

११.२ कार्यनीति :

१. बालविवाहको गणना गर्ने ।

२. बालमैत्री सम्पर्क शिक्षकलाई बालविवाहको बारेमा तालिम दिई बालविवाह न्यूनीकरणको लागि बालविवाह सम्बन्धी चेतना सत्र सञ्चालन गर्ने ।

३. बाल बिवाहका विषयमा बाल समूह, बाल समूह सञ्जाल, आमा समूह, अभिभावक, शिक्षक, संघ/संस्था र प्रहरीसँग अन्तरक्रिया गर्ने ।

४. बाल विवाहमुक्त टोल, वडा र नगर घोषणा गर्ने

नीति नं. १२ बालश्रम मुक्त नगर घोषणा गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने ।

१२.१ रणनीति :

१. १० देखि १८ वर्षको बालबालिका संख्याको अद्यावधिक तथ्याङ्क सङ्कलन र अद्यावधिक गर्ने ।

२. १४ वर्षभन्दा कम उमेरमा बालश्रममा रहेका बालबालिकाको संख्याको अद्यावधिक तथ्याङ्क राख्ने ।

३. बालश्रमिक पुनर्स्थापनाको योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

४. बालश्रम, बाल कार्य र जोखिमपूर्ण तथा निकृष्ठ श्रमको बारेमा अभिभावक तथा व्यवसायीहरू (संचालकहरू) लाई सचेत गराउने ।

१२.२ कार्यनीति :

१. निकृष्ट बालश्रमिकको गणना गर्ने ।

२. निकृष्ट बालश्रममा रहेका बालबालिकाको अभिभावकसँग अन्तरक्रिया गर्ने ।

३. बालश्रम सम्बन्धी बाल समूह, बाल समूह सञ्जाल, आमा समूह, महिला समूहसँग अन्तरक्रिया गर्ने ।

४. बालश्रम निषेधित क्षेत्र हो भनी सार्वजनिक स्थानहरूमा सूचना बोर्ड टाँस गर्ने ।

५. होटल, कारखानामा बालश्रममा लगाएको छैन भनी प्रतिवद्धता सहित सूचना पाटी राख्ने ।
६. असहाय अनाथ बालश्रमिक पुनर्स्थापना कार्ययोजना तयार गरी लागू गर्ने ।
७. बालश्रम हुने सम्भावित स्थानहरूको नियमित अनुगमन गर्ने ।
८. बालश्रम, बाल कार्य र जोखिमपूर्ण कार्यको बारेमा अभिभावक सचेतीकरण कार्यक्रम गर्ने ।
९.बालश्रम न्यूनीकरणको लागि व्यवसायीहरू (संचालकहरू)का लागि सचेतीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

नीति १३ : घर परिवार र समुदायबाट बालबालिकाविरुद्ध हुने हिंसा, बेचबिखन, शोषण, दुर्व्यवहार जस्ता घरेलु हिंसा न्यूनीकरण गर्ने ।

१३.१ रणनीति :

१. बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसाको तथ्याङ्क संकलन गर्ने र अभिलेख गर्ने ।
२. बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा विरुद्ध कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
३.बाल हेल्पलाइन स्थापना गर्ने ।
४. लागूपदार्थको दुरूपयोगबारे सचेतना जगाउने

१३.२ कार्यनीति :

१. महिला अधिकारकर्मी, संघ सस्था, सहकारी र अन्य सबै सरोकारहरूको सहभागितामा कार्यशाला गोष्ठी गरी कार्ययोजना निर्माण गर्ने ।
२. बालबालिकाविरुद्ध हुने हिंसाविरुद्ध मिडियाद्बारा प्रचार प्रसार गर्ने/गराउने ।
३. मदिरा विक्री वितरका लागि सीमित ठाउँ तथा निश्चित समय निर्धारण गर्न सामाजिक नियम बनाई लागू गर्ने।
४. टोल स्तरीय सचेतना र्‍याली तथा अन्य सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
५. विपद्को परिस्थितिमा बालबालिकाको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिने ।
६. बालबालिकाका लागि आत्मरक्षा तालिम सञ्चालन गर्ने ।
७. लागूपदार्थको दुरूपयोगबारे सचेतना अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

नीति नं. १४ समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली सञ्चालनमा ल्याइने ।

१४.१ रणनीति :

१. बाल अधिकार समितिको नीयमित बैठक बस्ने ।
२. बाल अधिकार कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने ।
३. स्थानीय प्रहरीमा बालबालिका सेल स्थापना गर्ने ।

१४.२ कार्यनीति :

१. बाल अधिकार समितिको बैठक मासिक रूपमा नियमित रूपमा बस्ने ।
२. बाल अधिकार समिति र बालमैत्री स्थानीय शासन समितिका पदाधिकारीलाई क्षमता बिकास तालिम दिने ।
३. खुद्रा पसलेसँग अन्तरक्रिया गरी बालबालिकालाई सुर्तिजन्य पदार्थ बिक्री वितरणमा रोक लगाउने नीति बनाउने, पसलेलाई प्रतिबद्धता गराउने र सूचना टाँस गर्ने ।
४. बालअधिकार समितिबाट र बालमैत्री स्थानीय शासन समितिबाट बाल संरक्षणको अवस्थाको नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने ।

बाल विकास सम्बन्धीका नीतिहरू :

नीति नं. १५ तीनदेखि चार वर्षसम्मका सबै बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालविकास कक्षाको सेवा उपलब्ध गराइने।

१५.१ रणनीति :

१. तीनदेखि चारवर्षसम्मका बालबालिकाको संख्या अद्यावधिक भई अभिलेख राखिने छ।
२. बालविकास केन्द्रको संख्या अद्यावधि भई अभिलेख राखेको हुनेछ ।
३. तीन देखि चारवर्षसम्ममा बालविकास केन्द्रमा जाने बालबालिकाको संख्या अद्यावधिक गरिने ।

१५.२ कार्यनीति :

१. तथ्याँक अद्यावधिक गर्ने ।
२. बालबिकास केन्द्रको अनुगमन गर्ने ।
३. बालविकास केन्द्रमा भर्नाको लागि अभिभावकको घरदैलो कार्यक्रम र अन्तरक्रिया गर्ने ।
४. बालविकासका सहयोगी कार्यकर्ताहरूलाई क्षमता विकास तालिम दिने ।
५. बालविकास केन्द्रहरूमा पूर्वाधार विकास गर्न आवश्यक सामग्री तथा खेलकुद सामग्री उपलब्ध गराउने ।

नीति नं. १६ विद्यालय जाने उमेर समूहका सतप्रतिशत बालबालिका विद्यालय भर्ना भएको हुनुपर्ने ।

१६.१ रणनीति :

१. पाँच वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको संख्या अद्यावधिक अभिलेख राखिने ।
२. पाँच वर्ष उमेर समूहका बालबालिका कक्षा १ मा भर्ना भएको अभिलेख राखिने ।
३. विद्यालयमा बालमैत्री वातावरण निर्माण गर्ने ।

१६.२ कार्यनीति :

१. तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने ।
२. प्रतिवर्ष विद्यालय भर्ना अभियान र घरदैलो कार्यक्रम गर्ने ।
३. बालमैत्री शिक्षण गर्न तालिम सञ्चालन गर्ने ।
४. विद्यालय बालमैत्रीयुक्त छ भनी घोषणा गर्नको लागि कार्ययोजना बनाउने
५. विद्यालयले विद्यार्थी स्वागत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
६. कमजोर विद्यार्थीलाई अतिरिक्त कक्षा शत्रको व्यवस्था गर्ने ।
७. अभिभावकलाई स्वागत सम्मान कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
८. आधारभूत तहसम्मको शिक्षा नि:शुल्क र अनिवार्य भएकोले अभिभावकहरूलाई सो पूरा नगरेमा भविष्यमा राज्यबाट पाउने कुनै पनि सुविद्या रोकिने बारेमा सचेततना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
९. जेहेन्दार विद्यार्थीलाई सम्मान गर्ने ।

नीति नं. १७ प्रत्येक विद्यालयमा छात्रामैत्री शौचालयको व्यवस्था हुनेछ ।

१७.१ रणनीति:

१. हरेक विद्यालयमा छात्रामैत्री (सेनेटरी प्याडको उचित व्यवस्थापन सहितको) शौचालय बनाउने ।
२. लैङ्गिक विषयको समस्या सुनुवाइको व्यवस्था सबै बिद्यालयमा गर्ने ।

१७.२ कार्यनीति :

१. विद्यालयहरूमा छात्रामैत्री (सेनेटरी प्याड सहितको) संरचना भएको शौचालय निर्माण गर्ने ।
२. शौचालयको अवस्थाको नियमित अनुगमन गर्ने ।
३. किशोरी छात्रालाई महिनावारी भएको बेलामा सेनेटरी प्याडको व्यवस्था गर्ने ।
४. बालमैत्री र लैङ्गिक सम्पर्क शिक्षक तोक्ने ।
५. शौचालय सरसफाइका लागि सामग्रीको व्यवस्था गर्ने ।

नीति नं. १८: बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक र संवेगात्मक विकासका लागि अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने ।

१८.१ रणनीति :

१. बाल सहभागितामा विद्यालयको वार्षिक कार्यतालिका बनाई विभिन्न अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने ।
२. कार्यतालिका विव्यसबाट पास गराउने र नगरपालिकामा जानकारी पठाउने ।
३. कार्यतालिका अनुसार अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गरेको रेकर्ड राख्ने ।
४. माध्यमिक विद्यालयसम्मका विद्यार्थीहरुमा पठनपाठनको प्रयोजन बाहेक अन्यत्र मोबाइल फोन प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्ने ।

१८.२ कार्यनीति :

१. बालबालिकाको सहभागितामा बाल अधिकारमा आधारित बार्षिक अतिरिक्त क्रियाकलापको कार्यतालिका निर्माण गर्ने ।

२. विद्यालयको अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बनधी वार्षिक कार्यतालिका विव्यसबाट पास गराउने ।
३. अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालनको लागि बालकोषको स्थापना गर्ने ।
४. बाल पुस्तकालयको व्यवस्था गर्ने ।
५. प्रत्येक विद्यार्थीले दैनिक गर्ने गतिविधिको समय सारणी तयारी गर्ने ।
६. अतिरिक्त क्रियाकलापको अभिलेख दुरुस्त राख्ने ।
७. बाल भितेपत्रिका प्रकाशन तालिम सञ्चालन गर्ने ।
८. बाल उद्यान नीर्माण गर्ने ।
९. जीवन उपयोगी शिप दिने ।
१०.वडा, नगर, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरका खेलकुद तथा प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
११. विद्यालयमा मोबाइल फोन प्रयोग निषेध गर्ने ।

बाल सहभागिता सम्बन्धी नीतिहरू :

नीति नं. १९ निर्णय प्रक्रियामा १२ देखि १८ वर्ष उमेरका बालबालिकाको संस्थागत सहभागिताको संयन्त्र विकास गर्ने ।

१९.१ रणनीति :

१. निर्णय प्रकृयामा संस्थागत बाल सहभागिता गराउने ।
२. संस्थागत सहभागिताको लागि बाल समूह तथा बाल समूह सञ्जालको विकास गर्ने ।
३. स्थानीय तहले सञ्चालन गर्ने योजनामा बालबालिकाको आबाज समेटिएको हुने ।
४. विद्यालय व्यवस्थापन समिति र स्वास्थय समितिमा बाल समूहको प्रतिनिधित्व गराउने ।
५. बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन भई नियमित बैठक बस्ने ।
६. बाल अधिकार समति गठन भई नियमित बैठक बस्ने ।

१९.२ कार्यनीति :

१. वडा तथा नगरपालिकाको बैठकद्वारा बाल सहभागिता गराउने क्षेत्रहरू तोकी निर्णय गर्ने ।
२. वडा तथा नगरको योजना छनौट प्रकृयामा एक बालिका र एक बालकको अर्थपूर्ण सहभागिता गराउने ।
३. प्रत्येक वडामा बाल प्रतिनिधिहरूको बार्षिक बालभेला गरी योजना तर्जुमा गर्ने ।
४. वडा वडामा बालभेला सम्पन्न भए पश्चात नगर बालभेला गरी योजना तर्जुमा र प्राथमिकरण गर्ने ।
५. बालभेलाद्वारा प्राप्त भएको योजना योजना तर्जुमा समितिले आवधिक लगानी योजनामा समावेश गरी वडा सभा तथा नगर सभाबाट पारित गर्ने ।
६. विद्यालयमा आधारित बाल समूहको प्रतिनिधिलाई विव्यसको बैठकमा आमन्त्रित रूपमा सहभागी गराउने ।
७. स्वास्थ्य व्यबस्थापन समितिमा बाल समूहको प्रतिनिधित्व गराउने ।
८. बाल समूह तथा बाल समूह सञ्जालबाट बालबालिकाको संस्थागत आवाजको सुनवाई गर्ने ।
९. प्रत्येक वडामा बाल समूहहरू सूचीकुत गर्ने ।
१०. बाल समूहको सदस्यहरूको पहिचानको लागि परिचय पत्र वनाउने ।
११. नगरपालिका र वडा तहम बाल समूह सञ्जाल गठन गर्ने र तिनीहरू नगरपालिकामा सूचीकृत गर्ने।
१२. बालमैत्री स्थानीय शासन समिति र बाल अधिकार समितिलाई क्षमता बिकासको तालिम दिने ।

नीति नं. २० बाल अधिकारको क्षेत्रमा कामगर्दा समावेसिता, आदरपूर्णभाव र समानताको नीति अवलम्बन गरिने ।

२०.१ रणनीति :

१. हरेक सेवा प्रदायकले बालबालिकाप्रति सम्मानपूर्वक व्यवहार गर्ने ।
२. आदिवासी जनजाति, दलित, सिमान्तकृत, मधेशी मुश्लिम, पिछडा बर्ग, अपाङ्ग बालबालिकाको अवसरमा पहुँच वृद्धि गर्ने ।

२०.२ कार्यनीति :

१. बाल समूह, सगरमाथा टिन्ज क्लब, जुनियर रेडक्रस सर्कल तथा बाल समूह सञ्जाल निर्माण गर्दा समावेशिताको सिद्धान्त अनुसार प्रतिनिधि छनोट गर्ने ।

२. बालबालिकाको बजेट विनियोजन हुदाँ पछाडि पारिएका समुदायका बालबालिकाको लागि बिशेष कार्यक्रमको व्यवस्था गर्ने ।
३. बालबालिकालाई सम्बोधन गर्दा आदरार्थी शब्द प्रयोग गर्ने ।

संस्थागत विकास सम्बन्धी नीतिहरू :

नीति नं. २१ बालबालिकाको काम वा विषयलाई प्राथमिकता दिइने ।

२१.१ रणनीति :

१. हरेक काम, असर, छलफल र सुनुवाइमा बालबालिकालाई पहिलो प्राथमिकतामा राखिने छ ।
२. प्रत्येक आर्थिक वर्षको मसान्त सम्ममा नगरपालिका र वडाको सभाहरू सम्पन्न गर्ने ।
३. सामाजिक विकास क्षेत्रको कुल बजेटको १० प्रतिशत रकम बालबालिकाको क्षेत्रमा विनियोजन गर्ने ।
४. योजना तर्जुमाको सात चरणहरू पुरा गर्ने ।

२१.२ कार्यनीति :

१. प्रत्येक आर्थिक बर्षको लागि असार मसान्त भित्र वडा र नगर सभा सम्पन्न गर्ने ।
२. सामाजिक विकास क्षेत्रको कुल बजेटको १० प्रतिशत रकम बालबालिकाको क्षेत्रमा विनियोजन गर्ने ।
३. बालकोषको स्थापना र कार्यविधि अनुसार व्यवस्थापन गर्ने ।
४. बालबालिकाको लागि बनेको कार्ययोजना वडाको योजनामा समावेश गर्ने ।
५. बालमैत्री शाखाको व्यवस्थापन गर्ने ।
६. वडा तथा नगर स्तरिय बालमैत्री सहजकर्ताको व्यवस्था गर्ने ।

नीति नं. २२ बालबालिकाको हितमा कम गर्ने गरी आचार संहिताको तर्जुमा गरी लागू गर्ने ।

२२.१ रणनीति :

१. बालबालिका, जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थान समिति, अभिभावक, शिक्षक तथा सरोकारबालाहरूको बालमैत्री आचार संहिता पालना गर्नुपर्ने ।
२. जनप्रतिनिधिको आचार संहिता नगरपालिकाबाट र अन्य सरकोकारबालाको आचार स.हिता सोर्हा पक्षको सहभागितामा छलफल गरी लागू गरिनेछ ।

२२.२ कार्यनीति :

१. बालमैत्री आचार संहिता तयार भएपछि टोल, विद्यालय र अन्य लक्षित समुदायमा छलफल गर्ने ।
२. बालमैत्री आचार संहिता कार्यान्वयन अवस्थाको अनुगमन गर्ने ।
३. सरोकारबालाहरूको वडा स्तरीय समन्वय सञ्जाल निर्माण गरी बालमैत्री कार्ययोजना कार्यान्वयन कार्य दलको रूपमा परिचालन गर्ने ।

नीति नं २३ बालबालिकासँग सम्बन्धी एकीकृत योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने।

२३.१ रणनीति :

१. बालबालिकाको सवालहरूलाई समेटी एकिकृत नीति तथा कार्यक्रम तयारी गर्ने ।
२. वडा र नगरपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गर्ने र घोषणापछि त्यसलाई टिकाई राख्न रकम बिनियोजनका लागि पहल गर्ने ।
३. वडा र नगर सभाबाट बालमैत्री घोषणा गर्ने ।
४. एकल तथा संयुक्त अनुगमन गर्ने ।

२३.२. कार्यनीति :

१. वडा र नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा बालबालिकाको योजना समावेस गर्ने ।
२. वडा र नपाले बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन र घोषणालाई टिकाई राख्न रकम बिनियोजन गर्ने ।
३. बालबालिकाको बस्तुगत विवरण अद्यावधिक गर्ने ।
४. बालबालिकाको स्थितिपत्र तयारी गरी प्रत्येक दुई वर्षमा अद्यावधिक गर्ने ।
५. बालबालिका रमाउने स्थल बाल उद्यानको स्थापना तथा व्यवस्था गर्ने ।
६. संयुक्त तथा एकल अनुगमन गर्ने (वडा, नगरबाट पटक पटक)

खण्ड चार
गुनासो सुनवाइ संयन्त्र, संस्थागत व्यवस्था, क्षमता विकास तथा भूमिका एवम् कार्यान्वयन प्रकृया

८.गुनासो सुनुवाइ कमिटी
यस नगरपालिका परिसरमा बालबालिकाले आफू कुनै कारणबस असुरक्षित अवस्थामा रहेको वा आफनो अधिकारमाथि कतैबाट प्रतिकूल व्यवहार भएको महसुस गरेमा गोप्य रूपमा उजुरी गर्नका लागि एक सुझाव पेटिकाको व्यवस्था गरिने छ । त्यसमा पीडित बालबालिका, तिनको अभिभावक वा संरक्षकले गुनासो लेखेर गोप्य रूपमा खसाल्ने व्यवस्था मिलाइने छ । साथै, नगरपालिकाले बाल अधिकार सम्बन्धी मुद्दाहरू सम्बोधन गर्न र सुझाव पेटिकामा प्राप्त भएका गुनासो वा सुझाब सुनुवाइ गर्न एकजना सुनासो सुन्ने कर्मचारी तोक्नेछ । सामान्यतया बालकल्याण अधिकारी नियुक्त भएको हकमा बाल कल्याण अधिकारीले गुनासो सम्बोधन गर्ने र उजुरी सुनुवाइको जिम्मेवारी लिनेछत् । स्थानीय बाल अधिकार समितिले गुनासो सुन्ने तथा समस्याको सम्बोधन गर्ने कार्य गर्दछन् । यस कमिटीको बैठक सामान्यतया तीन महिनामा एक पटक वा आवश्यकता अनुसार त्यो भन्दा बढी पटक बसी आएका गुनासोहरू अध्ययन गरी सम्बोधनका लागि पहल गर्नेछ ।

९ गुनासो सुनुवाइ प्रक्रिया :
्गुनासो सुनवाई प्रकृया रामधुनी नगरपालिकाको गुनासो सम्बोधन तथा व्यवस्थापन कार्यबिधि २०७५ बमोजिम हुने छ ।

१०. संस्थागत व्यवस्था र क्षमता विकास :
बाल अधिकार सम्बन्धी नीतिको कार्यान्वयनको अवस्थाबारे सरोकारबालाहरू (स्वयम् बालबालिका समेत) सँग नियमित अन्तरक्रिया गरिनेछ । समय समयमा बाल अधिकार संरक्षणका सवालका विषयमा छलफल कार्यक्रमहरू आयोजना गरिनेछ । यस्ता कार्यलाई निरुत्साहित गर्न बाल समूह, बाल समूह सञ्जाल, बालमैत्री स्थानीय शासन समिति, बाल अधिकार समिति तथा स्थानीय स्तरमा रहेका बाल अधिकार संरक्षण संयन्त्रलाई सक्रिय बनाइने छ । सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालय, मदरसा तथा बालगृह जस्ता बालबालिकासँग प्रत्यक्ष सरोकर राख्ने संस्था वा निकायमा बाल अधिकार सम्बन्धी नीति लागू गर्न तथा गुनासो सुनुवाइ गर्न गुनासो सुनुवाइ कमिटी सक्रिय गराइने छ भने बेलाबेलामा तालिम दिई उनीहरूको क्षमता विकास गरिने छ ।

११. बालबालिकासम्बन्धी नीति कार्यान्वयनको प्रक्रिया

यस नगरपालिकाले बालबालिकासम्बन्धी नीति जारी गरी आवश्यक संयन्त्र निर्माण गरेपश्चात नगरपालिका क्षेत्रभित्रका सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालय, मदरसाका प्रधानाध्यापक तथा प्राचार्यहरूलाई तथा अनाथ आश्रम वा बालगृह सञ्चालकहरूलाई तालिम दिइनेछ । प्रत्येक बालबालिका तथा तिनका अभिभावकसम्म चेतना जगाउनका लागि व्यापक प्रचारप्रसार गरिने छ । त्यस्तै, स्थानीय तह, गैससबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रमबीच समन्वय गरी बालबालिकासम्बन्धी नीति प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । बालबाालिका सम्बन्धी नीतिका बारेमा बालबालिका, अभिभावक, शिक्षक, बाल समूह तथा अन्य सम्पूर्ण सरोकारबालाहरूलाई तालिम तथा अभिमुखीकरण गरिने छ । कार्यान्वयन प्रकृयामा संलग्न हुने व्यक्ति वा संस्थालाई उसले सम्पादन गरेको कामको गुणस्तरको आधारमा सम्मान, पुरस्कार तथा दण्ड सजायको व्यवस्था गरिनेछ ।

११ आचार संहिता बनाई लागू गरिने

बालमैत्री नगर बनाउने दिशामा अगाडि बढिरहेकाले रामधुनी नगरपालिकामा रहेका सरोकारवालाहरू, बालबालिका, अभिभावक, संघ /संस्था सबैको आचरण बालमैत्री बन्न सक्नुपर्दछ भन्ने उद्देश्यबाट सबै कर्मचारी, सेवाग्राही, सरोकारबालाहरू, पाहुना र अन्य सम्वन्धितहरूका निम्ति **आचार संहिता** बनाई लागू गरिनेछ ।

आचार संहिताका मुख्य बुँदाहरू यसप्रकार रहनेछन् ।

- सबै बालवालिकालाई समान ब्यवहार गरौं ।
- बालबालिकाको भनाइ वा विचारप्रति आदर र सम्मान गरौं ।
- हरेक सेवाग्राही, सरोकारबाला, कर्मचारी र पाहुनाहरूले आफू बाल शोषण र दुराचार संम्बन्धी मुद्दामा नपरेको कबोल गर्नुपर्दछ र आवश्यक परे प्रमाण पेश गर्नुपर्दछ ।
- पाहुना तथा सरोकारबालाहरू कार्यक्षेत्रको भ्रमणमा जाँदा अनिवार्य रूपमा नगरको बालबालिकासँग सम्वन्धित समितिका प्रतिनिधिहरूको साथमा जानुपर्नेछ ।
- बालबालिकाको इच्छा विपरीत उनीहरूसँग कुरा गर्न पाइने छैन ।
- बालबालिकासँग एकान्त ठाउँमा, एक्लै कोठामा बस्न पाइने छैन कुनै कारणबस घरबाहिर लानु परे सुरक्षाको व्यवस्था सहित अभिभावकको स्वीकृति अनिवार्य लिनुपर्दछ ।
- तस्बीरहरू लिनुअघि बालबालिका र अभिभावक वा संरक्षकसँग अनुमति लिनु पर्नेछ ।
- बालबालिकासँग कुनै पनि किसिमको शारीरिक सम्बध राख्न पाइनेछैन । यौनजन्य क्रियाकलापहरूलाई प्रोत्साहन दिने वा झल्काउने कुनै पनि किसिमका सामग्रीहरू सन्देशका रुरूपमा पठाउन वा दिन पाइनेछैन । साथै, अश्लील र यौनजन्य भाव झल्काउने शब्दहरूको प्रयोग समेत गर्न पाइनेछैन ।
- समुदायलाई स्वीकार्य हुने भेषभुषा मात्र लगाउनु पर्नेछ ।
- बालबालिकालाई कुटपिट गर्नु तथा शारीरिक यातना दिनु हुँदैन ।
- बालबालिकाले जस्तो कार्य वा व्यवहार गरे पनि उनीहरूसँग बालमैत्री व्यवहार गर्नु सबैको जिम्मेवारी रहनेछ ।

खण्ड पाँच
अनुगमन र पुनरावलोकन

१२. अनुगमन र मूल्याङ्कन
रामधुनी नगरपालिकाको बालबालिकासम्बन्धी नीति कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन नगर कार्यपालिकाद्वारा गठित अनुगमन समितिले गर्नेछ । बालबालिकासम्बन्धी नीति कार्यान्वयनको जिम्मा स्थानीय बाल अधिकार समितिको हुनेछ । बाल अधिकार समितिले आवश्यक ठानेमा छुट्टै अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति बनाई त्यस समितिमार्फत बाल अधिकारसम्बनधी नीति कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न सक्नेछ । बालअधिकार समितिबाट वार्षिक रूपमा जिल्ला तथा प्रदेशस्तरको बालअधिकार समितिमा प्रतिवेदन पेश हुनेछ । उक्त प्रतिवेदनमा बाल अधिकारका विषयहरूमा स्थानीय व्यवस्थापिका, कार्यपालिका तथा बालअधिकार समितिमार्फत भएका कार्यहरू, न्यायिक समितिमा आएका बालबालिकासँग सम्बन्धित उजुरी, त्यसउपर भएको निर्णय र कार्यान्वयनको स्थिति समेत समावेश गरिनेछ ।

१३.पुनरावलोकन र सुधार
यस बालबालिकासम्बन्धी नीतिलाई कार्यान्वयनको प्रभावकारिता, उपयुक्तता र उपयोगिताको आधारमा आवश्यक महसुस भएमा रामधुनी नगरकार्यपालिकाले कुनै पनि समय पुनरावलोकन तथा सुधार गर्नसकिनेछ । बालबालिकासम्बन्धी नीति कार्यान्वयनका सवालमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूबाट आएका सुझाव, गुनासाहरूलाई समेत मूल्याङ्कनमा समावेश गरिनेछ । यसरी प्राप्त सुझाव सल्लाहका आधारमा नीतिमा समय सान्दर्भिक परिमार्जन तथा संशोधन गरिनेछ । संशोधित बालबालिकासम्बन्धी नीति नगर कार्यपालिकाको बैठकले अनुमोदन गरेपछि मात्र लागू हुनेछ ।

१४. खारेजी र बचाउः

बालबालिकासम्बन्धी परिमार्जित नीति लागू भएपछि साविकमा रहेको बालबालिकासम्बन्धी नीति स्वत: खारेज हुनेछ । तर, साविक बालबालिकासम्बन्धी नीतिका आधारमा गरिएका कार्यहरू भने परिमार्जित बालबालिकासम्बन्धी नीतिकै आधारमा भए/गरेको मानिनेछ ।